

<i>Черниш Ірина</i> Особливості реалізації громадянином права на оскарження рішень органів місцевого самоврядування	216
<i>Шумкіна Анна</i> Проблема захисту та поновлення прав внутрішньо-переміщених осіб в Україні при проведенні антитерористичних операцій	220
<i>Щербань Кристина</i> Верховенство Конституції України як засадничий принцип правової держави	225
<i>Ющенко Тетяна</i> Особливості правового регулювання участі органів місцевого самоврядування в адміністративному судочинстві: польський досвід і пропозиції для України	229
<i>Bechta Kamil</i> Protection of personal data in the Ukraine and Poland.	235
<i>Doliński Jakub</i> Social movements against copyright amendments.	240

Бабак М. А.,

студент 2 курсу ГПФ

Запорізького національного технічного університету

КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА ЯК ДОДАТКОВА ПРАВОВА ФОРМА ЗАХИСТУ ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ЛЮДИНИ

Україна є правовою державою, де визнається та діє принцип верховенства права. Отже, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Пріоритетним завданням для держави є захист прав та свобод людини і громадянина. Особливу роль у механізмі захисту прав людини відіграє Конституційний Суд України — єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні [1, с. 5–6].

Слід звернути увагу на те, що громадяни мають обмежений доступ до конституційної юрисдикції. Тому досліджувана тема є актуальною для України в контексті проведення конституційної реформи в Україні, метою якої є вдосконалення змісту Конституції, зокрема модернізації механізму захисту прав і свобод людини і громадянина.

Українська конституційно-правова наука в цілому погоджується з тим, що впровадження конституційної скарги є нагальним завданням розвитку вітчизняного конституціоналізму. Розуміння необхідності конституційної скарги так чи інакше розглядається в межах двох взаємопов'язаних напрямів: конституційна скарга як гарантія прав людини

і конституційна скарга як інститут демократичної правової держави [2]. У своєму коментарі член Конституційної Комісії В. Кравчук наголосив, що інститут конституційної скарги, запровадження якого передбачається проектом змін до Конституції в частині правосуддя, покликаний стати додатковою правовою гарантією захисту прав та інтересів громадян [3].

Згідно з чинним законодавством фізична і юридична особа може ініціювати конституційне провадження щодо захисту прав і свобод шляхом конституційного звернення. Відповідно до ч. 1 ст. 42 Закону України «Про Конституційний Суд України» конституційне звернення визначається як письмове звернення про необхідність офіційного тлумачення Конституції та законів України з метою забезпечення реалізації чи захисту прав та свобод людини і громадянина. Право на звернення надано громадянам України, іноземцям, апатридам і юридичним особам [1, с. 35–37].

У зазначеному законі передбачено можливість особи, чий конституційні права були порушені діями з боку державної влади, реалізувати своє конституційне право на захист шляхом звернення до Конституційного Суду через представницькі органи влади, тобто через Президента України та омбудсманів, які є гарантами прав і свобод людини та громадянина. Як показує практика, цей механізм є недосконалим та неефективним. Наведене свідчить про те, що безпосереднє звернення фізичних та юридичних осіб до Конституційного Суду України можливе лише за потреби офіційного тлумачення Конституції та законів України, а щодо захисту порушених прав та свобод є обмеженим представницькими органами. Виходячи з постановки проблеми, можна сказати, що на сьогодні немає правового інструменту

для захисту прав та свобод пересічного громадянина. Тому запровадження саме інституції конституційної скарги дасть змогу забезпечити справді ефективний доступ громадян до Конституційного Суду України з метою здійснення справедливого правосуддя та сприятиме встановленню правової держави та розбудові громадянського суспільства [4].

Підґрунтям для дослідження є аналіз та виявлення загальних та окремих ознак міжнародних інститутів конституційної скарги, що можуть бути взяті до уваги при розробці української моделі конституційної скарги. З досвіду іноземних держав варто зазначити, що право звернення з конституційною скаргою мають фізичні та юридичні особи, громади та об'єднання громадян (Австрія, Німеччина). Суб'єкти, чий права були порушені, можуть безпосередньо звертатися до органів конституційної юрисдикції з приводу порушених прав чинними законами, актами державної влади, діями посадових осіб та ін. (2а ст. 93 «Про Федеральний Конституційний Суд») [5, с. 187–188].

Конституція Швейцарської Конфедерації від 18.04.1999 р. закріплює повноваження Союзного Суду щодо розгляду скарг на порушення конституційних прав у п. а ч. 1 ст. 189 Конституції Швейцарії. Слід зазначити, що підставою подання конституційної скарги у Швейцарії є порушення виключно тих прав особи, котрі закріплені Конституцією цієї держави.

У Королівстві Іспанії діє так звана «процедура ампаро», що закріплена в п. 2 ст. 53 Конституції Іспанії та має винятково індивідуальний характер. Конституційний суд Іспанії розглядає скарги про посягання на основоположні права від фізичних та юридичних осіб, захисників народу та прокурора.

Досить цікавим є досвід Польщі у використанні конституційної скарги в механізмі захисту прав людини. Конституцією Республіки Польща від 02.04.1997 р. закріплено інститут конституційної скарги та повноваження Конституційного трибуналу з розгляду конституційних скарг (ст. 79, 188, 191 Конституції Польщі). Суб'єктами подання конституційних скарг у цій країні є фізичні особи (громадяни, іноземці, апатриди) та юридичні особи приватного права. Підставою для подання конституційної скарги є порушення конституційних прав заявника. Щодо предмета скарги — ним є закон чи інший нормативно-правовий акт, яким порушено права заявника [6, с. 33–38].

Досвід іноземних держав свідчить про те, що право подання конституційної скарги прямо зазначається в нормах Конституції та законодавстві відповідної країни. Заявник повинен оформити конституційне звернення відповідно до встановлених вимог, насамперед обґрунтувати та документально підтвердити порушене право в разі застосування актів державної влади чи дії посадових осіб, та подати у визначені терміни.

Отже, за допомогою конституційної скарги людина не лише реалізовує свої права, а й стає учасником удосконалення законодавства. Тому сьогодні, в умовах реформ, треба активізувати підвищення правової свідомості громадян та запровадити інституцію конституційної скарги, яка дасть можливість забезпечити рівний та ефективний доступ громадян до конституційної юрисдикції України з метою захисту основоположних прав і свобод людини та громадянина.

Список використаних джерел

1. Тихий В. П. Конституційний Суд України: Наукове-практичне видання / В. П. Тихий. — К.: [б. в.], 2007. — 64 с.
2. Гультай М. М. Ідея конституційної скарги у сучасній конституційно-правовій доктрині України [Електронний ресурс] / М. М. Гультай. — Режим доступу: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2012_2/85.pdf. — Назва з екрана.
3. Кравчук В. Конституційна скарга — це додаткова правова гарантія захисту прав та інтересів громадян [Електронний ресурс] / В. Кравчук. — Режим доступу: <http://constitution.gov.ua/news/item/id/907>. — Назва з екрана.
4. Радзівська В. В. Конституційна скарга як важлива форма захисту прав і свобод людини [Електронний ресурс] / В. В. Радзівська. — Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/24301/20-Radzievska.pdf?sequence=1>. — Назва з екрана.
5. Лотоцька М. І. Інститут Конституційної скарги в Німеччині та можливість його запровадження в Україні / М. І. Лотоцька // Наука та практика сучасної юриспруденції: Матеріали Всеукр. наук. — практ. конф. — Харків: ФОП Бровін О. В., 2016 — С. 187–188.
6. Шаповалова К. Г. Конституційна скарга у механізмі захисту прав та свобод людини і громадянина / К. Г. Шаповалова // Наше право. — 2014. — № 4. — С. 33–38.